

Congrestoespraak door Alexander Pechtold (2006)

Toespraak gehouden op de 84ste Algemene Ledenvergadering op 7 oktober in de RAI in Amsterdam

Op 24 juni zagen we elkaar voor het laatst. U gaf mij vertrouwen. En daarmee de opdracht tot eenheid, herkenbaarheid en herstel.

Eenheid door lijsttrekker te zijn voor u allemaal.

Herkenbaarheid door terug te gaan naar onze wortels. Weer de partij te zijn van de analyse, de nuance; van de ideeën.

En herstel van vertrouwen van de kiezer.

Nog geen week later viel het kabinet. Wat het zwaarst was moest het zwaarst wegen. De grens was bereikt. Het laten vallen van het kabinet was een principiële keuze. Willekeur en misbruik van macht. Daar kunnen we niet aan meedoen. De maat was vol. En natuurlijk, we manoeuvreerden ons in een lastige uitgangspositie voor verkiezingen. Het is nog nooit zo lastig geweest. Daarvan ben ik me zeer bewust. Balkenende II was een keuze, niet uit het hart, wel bij volle verstand. Ik was er bij, als voorzitter bij de start, als minister bij het einde. De hervormingsagenda was de onze en is daarmee ook ons succes.

Maar gaandeweg de rit zijn we iets kwijtgeraakt, en dat raakte aan onze geboortepapieren. Zo werden we voor de kiezer onnavolgbaar, ons politiek handelen werkte vervreemdend.

Na 11 september, na de moorden op Fortuyn en Van Gogh, zijn we als tolerante samenleving ontmaskerd. De politiek is op die golven meegelift. In plaats van de onrust te kanaliseren is er een megafoon op de onderbuik gezet. Er dreigt een nieuwe tweedeling. Dit keer niet overzichtelijk oost-west, communisme tegen kapitaal, maar veel gevaarlijker: religie tegen religie.

Dit keer valt er geen muur te plaatsen. Want die zou dan niet alleen in het Midden-Oosten moeten staan, maar dwars door Azië, Darfur, de Balkan en in Bos en Lommer. In al onze Europese steden.

Nederland kreeg genoeg van buitenlanders. De betutteling was voorbij, de grenzen moesten dicht en in no time was het onderscheid verdwenen tussen gastarbeider, asielzoeker, huwelijks- of kennismigrant, inwoner van voormalige koloniën of hun nakomelingen. Opgeteld: de allochtoon.

[...]

Het onvermogen van de coalitie om om te gaan met het onbehagen in de samenleving deed óns onbehagen met deze coalitie gaandeweg toenemen. Als ik mezelf iets moet verwijten dan is het dat ik dáár te weinig tegenover heb gesteld. Want de conclusie moet toch zijn dat de succesvolle hervormingen, hoe belangrijk ook, dat de miljarden voor onderwijs, hoe belangrijk ook, en de miljarden voor natuur en duurzame energie, niet opwegen tegen dat beeld. Het beeld dat we op de een of andere manier onze geboortepapieren hebben verspeeld. Dat beeld, opgeteld bij het beeld van gedraai en intern gedoe, daarmee hebben we de kiezers van ons vervreemd.

In die situatie moeten we ons de vraag stellen: heeft het nog zin? Zijn we nog nodig?

Het is voor het eerst dat ik mezélf die vraag heb gesteld. Ik geef toe, het speelt bij mij een rol; een éénmansfractie is een weinig lonkend perspectief. En ik ken mezelf, ik kom beter tot mijn recht in goed gezelschap.

Dus ook voor mij de vraag – is het na 40 jaar niet genoeg geweest?

Van Mierlo zei daarnet: ‘Om het gat te vullen dat ontstond na het wegval-
len van de zuilenmaatschappij, moest de democratie directer en persoon-
lijker worden.’ Daarvoor zijn we opgericht. We wilden meer openheid en
een meer praktische, concrete en minder ideologische benadering van de
politieke problemen, en binnen het besef van een gezamenlijke verantwoor-
delijkheid voor elkaar meer ruimte voor individuele vrijheid. Van wat we
toen alleen maar vermoedden, liggen nu de bewijsstukken op tafel en de

electorale scherven op de grond. In zekere zin is D66 veertig jaar te vroeg geboren.

Dus toch. Ik zeg u, we waren nog nooit zo nodig als nu. We dachten dat we het allemaal zo goed geregeld hadden. Nederland is een vrij land. Je kunt hier zeggen wat je wilt.

Mensen hebben zelfbeschikkingsrecht. Mannen en vrouwen hebben gelijke rechten.

Homo's kunnen bij ons trouwen. En al eeuwen zijn we internationaal gericht, open en tolerant. Inderdaad, dat hadden we goed geregeld – maar niet voor de eeuwigheid.

Want..... Nederland werkt, maar functioneert het ook?

Een nieuwe golf van conservatisme spoelt langzaam over Nederland.

Zoals altijd ... gevoed door angst.

Angst voor de toekomst.

Angst voor de Polen of de Chinezen.

Angst voor de Islam.

Angst voor een groter Europa.

Angst voor de oude dag, voor de stem van de vergrijzende kiezers en ... zelfs voor de cultuur van onze eigen jongeren.

Angst voor alles wat in een snel tempo anders wordt en niet meer lijkt op gisteren.

En al die angst domineert de Nederlandse politiek.

[...]

Dat op de uiterst rechterflank een aantal partijen om de erfenis van Fortuyn strijdt is één ding. Maar dat andere partijen zich daardoor laten gijzelen en ook zelf vluchten in een integratiepolitiek die gebaseerd is op wij-zijdenken en niet verder komt dan inburgeringcursussen en een naturalisatiedag. Dát is het echte probleem.

Integratie is meer dan scholing en werk, hoe belangrijk ook.

Integratie is ook erkennen dat mensen anders mogen zijn.

Erkennen dat dit tijd kost.

Erkennen dat verschillen ook een meerwaarde hebben, zonder te mar-

chanderen met onze grondrechten. Dat is vrijzinnigheid en die willen wij niet inruilen voor behoudzucht.

Nederland werkt, maar functioneert het ook?

Het probleem van stilstand, van in onszelf gekeerdheid is breder dan alleen de politiek. D66 sloot in de jaren '60 naadloos aan op de tijdgeest. De samenleving zelf zinderde van verandering. Het gevoel van 'alles wordt anders' en 'alles moet anders' blies ook het politieke landschap omver. D66 wilde de democratie nieuw leven in blazen, het milieu en Europa op de agenda zetten en de verhouding met Amerika op nieuwe leest schoeien. En daarmee verwoordden we het gevoel van een veranderende samenleving.

Maar waar zijn ze gebleven? De gangmakers van toen? De babyboomers?

Waar zijn ze nu mee bezig? Met de vraag hoe lang de hypotheekrente aftrekbaar blijft, en wanneer ze kunnen stoppen met werken.

En waar is de culturele elite en de intelligentsia die ons inspireerden, vooruit hielpen?

Waar blijven de bezieling, de controversen, de ideeën?

We grijpen terug naar wat we kennen, wat vertrouwd is. Waar vroeger politieke en culturele leiders elkaar inspireerden of op de huid zaten staan ze nu met de rug naar elkaar toe. [...]

Daar leggen wij ons niet bij neer. Wij willen dat politiek en maatschappij tegen elkaar aanschuren, elkaar scherp houden. En dat er in dat debat politiek leiderschap wordt getoond. [...]

De Troonrede, de Algemene Politieke Beschouwingen, de verkiezingscongressen;

waar ging het over? Over de portemonnee.

Ook wij hebben er de tijd voor genomen. Maar, is er niet meer aan de hand? Op de dag dat alle grote partijen zich presenteren aan de hele natie,

geen woord over Guantánamo Bay,

geen woord over Europa of de andere continenten.

geen woord over de rechtstaat, over de privacy.

Terwijl de vrijheden en rechten die wij juist willen verdedigen worden

aangetast door angst en onzekerheid. Geen woord over de democratie. Geen woord over het milieu en schone energie.

Wat dan wel?

Een lange woordenstroom door oneindig laagland. In de traditie van Batavus Droogstoppel telt Nederland zijn centen.

De verhalen houden op bij de grens. Het gaat vooral over hoe de welvaart in Nederland moet worden verdeeld. Niet over hoe we welvaart verdienen. Van een internationaal georiënteerd land verworden we tot een land dat met de rug naar de wereld staat en de Nederlandse identiteit koestert als iets dat af is.

[...]

Congres,

Mijn D66 is eigenzinnig liberaal. Laat Hans [van Mierlo] er maar aan pulken.

Eigenzinnig liberaal, omdat we een andere houding hebben in de politiek.

Omdat we tegen de stroom in durven gaan, durven afwijken van de heersende mening.

Omdat we onafhankelijk denken, onafhankelijk zijn, niet gebonden aan welk belang dan ook.

Omdat we de vanzelfsprekendheid van de macht, de wijze waarop die wordt uitgeoefend, ter discussie durven stellen; iedere keer weer.

Want wij accepteren geen enkel gezag op de automatische piloot.

We komen op voor het eigenzinnige in elk individu. In Nederland mag je kiezen voor abortus, voor euthanasie. Je mag trouwen met wie je wilt en winkelen wanneer je wilt. We zijn het vanzelfsprekend gaan vinden, en vergeten dat we er jaren voor moesten vechten.

En weer liggen de behoudzuchtigen op de loer om mensen die vrije keuze te ontnemen.

Want dat zal de prijs zijn die, linksom of rechtsom, zal moeten worden betaald voor de zetels van degenen die die slag van ons hebben verloren.

Het vrijzinnige gedachtegoed, óns gedachtegoed, staat op het spel, en daarom ga ik door. Want ik zie geen erfgenamen.

Even dachten we dat onder [Mark] Rutte de vvd die ambitie had. Maar echte liberalen hebben in deze vvd niets meer te zoeken.

30 % heeft ooit op D66 gestemd, helaas niet allemaal tegelijk. We zijn nooit een brede volksbeweging geweest. Zes zetels, daar ging ik voor en daar ga ik voor. Dat is een goede basis om verder te kunnen. Daarvoor doe ik een appèl op de mensen die we gaandeweg zijn kwijtgeraakt, die we van ons hebben vervreemd. Ik roep jullie op, congres, de straat op te gaan. Jullie zijn de ambassadeurs, jullie kunnen het overdragen, jullie moeten overtuigen.

Ga aan de slag. In de buurt, op het werk, in je vriendenkring. 10.000 leden, zes stemmen, dat is een 1 zetel. En dat nog zes weken. Dan zijn we er weer.